

เอกสารวิชาการกรณีศึกษาส่วนบุคคล

เรื่อง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ : การยื่นบัญชีแสดงรายการ
ทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นางสาววัลลภา บันทัดพันธ์

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตร "การพัฒนานักบริหารระดับสูง" รุ่นที่ ๑
สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ ซึ่งดำรงตำแหน่งระดับ ๘ ที่มีคุณสมบัติพร้อมที่จะได้รับ
การประเมินให้ดำรงตำแหน่งระดับ ๙

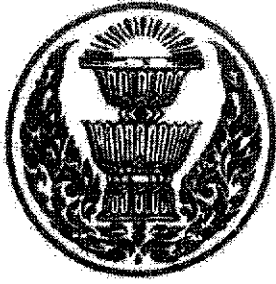
สำนักพัฒนาบุคลากร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๔๗

LIRT

วันที่...../...../.....
เลขทะเบียน.....
เลขหมู่.....

เอกสารวิชาการกรณีศึกษาส่วนบุคคล

เรื่อง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ : การยื่นบัญชีแสดงรายการ
ทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นางสาววัลลภา บันทัดกันท์

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตร “การพัฒนานักบริหารระดับสูง” รุ่นที่ ๑
สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ ซึ่งดำรงตำแหน่งระดับ ๘ ที่มีคุณสมบัติพร้อมที่จะได้รับ
การประเมินให้ดำรงตำแหน่งระดับ ๙

สำนักพัฒนาบุคลากร
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๕๗

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

บทคัดย่อ

เอกสารวิชาการกรณีศึกษาส่วนบุคคลเรื่อง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ : การยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ถึงแนวทางการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ตามที่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ก็กำหนดกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐไว้ ซึ่งวิธีที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่ครอบคลุมทุกมิติของการใช้อำนาจ เพื่อป้องกันในการแสวงหาประโยชน์ที่มิชอบได้แก่การแสดงรายการบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ ที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตาม (๑) ถึง (๖) หมายรวมถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตาม (๓) มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ การศึกษาในเรื่องนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาโดยการค้นคว้าข้อมูลเชิงเอกสารผลการศึกษาพบว่า การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ทำให้กลไกการตรวจสอบอำนาจรัฐ มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากตามกฎหมายเดิมคือพระราชบัญญัติการแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้สมาชิกฯ ยื่นบัญชีทรัพย์สินต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร การปิดผนึกของหรือเปิดเผยรายการทรัพย์สินและหนี้สินจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผลให้กลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ไม่มีประสิทธิภาพที่จะป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันได้เท่าที่ควร เนื่องจากไม่มีการตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านั้น ในขณะที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๕๓ วรรค ๓ กำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวโดยเร็วรวมทั้งกำหนดไว้ในมาตรา ๒๕๕ ว่าผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ หรือจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งรวมทั้งต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่พ้นตำแหน่ง ซึ่งเป็นมาตรการที่ก่อให้เกิดความโปร่งใส ในแบบการเมืองไทยอย่างแท้จริง นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่าสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ควรเข้ามามีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เข้าใจถึงกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ชัดเจนตลอดจนให้หน่วยงานนั้นเป็นผู้ประสานกับสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อจัดบรรยายให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ทราบและซักถามรายละเอียดที่สงสัย ก็ย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมกลไกการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นโดยรวม

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	(๑)
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
ความเป็นมาของการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ.....	๑
บทที่ ๒ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ.....	๓
- การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน.....	๓
- การถอดถอนจากตำแหน่ง.....	๕
- การดำเนินคดีอาญา.....	๘
บทที่ ๓ เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙๕.....	๑๒
บทที่ ๔ การปฏิบัติในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน.....	๑๖
- บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน.....	๑๗
- กำหนดเวลาในการยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน.....	๑๗
- การตรวจสอบและเปิดเผยบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน.....	๑๘
- สภาพบังคับของการไม่ยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินหรือหนี้สิน หรือยื่นบัญชีโดยมีข้อความเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริง.....	๒๐
บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	๒๔
- บรรณานุกรม.....	๒๗
- ภาคผนวก.....	๒๘
- ประวัติผู้ศึกษา.....	๕๑

Legislative Institutional Repository of Thailand

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๗ เป็นต้นมา ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายแม่บทสูงสุดในการปกครองประเทศหลายฉบับ เริ่มตั้งแต่พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๕๔๗ เป็นฉบับแรก จนกระทั่งถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน รวมแล้วประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญ ๑๖ ฉบับ ในเวลา ๖๕ ปี

ในอดีตที่ผ่านมา มีเหตุการณ์ทางการเมืองหลายอย่างเกิดขึ้น ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนรู้สึกเสื่อมศรัทธาต่อการปกครองบ้านเมือง เช่น มีการปฏิวัติรัฐประหารล้มล้างรัฐบาลบ่อยครั้ง ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพจนไม่สามารถแก้ไขปัญหาบ้านเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาปากท้องของประชาชนไม่ได้รับการเหลียวแลปิดปากให้ลุกลามไปได้ ทางด้านการเมืองก็มีความขัดแย้งและการซื้อสิทธิขายเสียงและปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองติดต้ามมา เป็นต้นเหตุ และผลพวงของสภาวะวิกฤตดังกล่าว ดังนั้นการจะแก้ปัญหาของสังคมให้ได้ผลจริงจึงสภาพนั้น จึงจำเป็นต้องกระทำการหลายด้านไปพร้อม ๆ กัน โดยเริ่มที่การปฏิรูปการเมืองก่อน โดยการกำหนดโครงสร้างและระบบการใช้อำนาจรัฐเสียใหม่ เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิควบคุมและตรวจสอบได้อย่างแท้จริง เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจในการปกครองบ้านเมือง แสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้องในทางที่มิชอบหรือทุจริตด้วยประการใด ๆ สภาพที่อำนาจรัฐมีมาก และควบคุมการใช้อำนาจไม่ครบถ้วน และไม่มีประสิทธิภาพเช่นนี้ ทำให้การแข่งขันกันในการเลือกตั้งและการเข้าสู่ตำแหน่งเพื่อเข้ามาใช้และเพื่อให้ระบบการเมืองมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาลอำนาจมีความรุนแรงมากขึ้น และเมื่อเข้ามาสู่ตำแหน่งแล้วก็อาจใช้อำนาจเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิชอบ ดังนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงกำหนดการควบคุมอำนาจรัฐให้ครบถ้วนทุกด้านไม่ว่าจะเป็นข้าราชการประจำ ข้าราชการการเมือง รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ฯลฯ ซึ่งมักถูกมองว่ามีการทุจริตคอร์รัปชัน กฎหมายเองก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อสกัดกั้นตลอดจนปราบปรามการคอร์รัปชัน วิธีการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้คือ การกำหนดให้ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.๒๕๕๔ และพระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๕๓

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

การจัดทำรายงานเรื่องการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินของข้าราชการการเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินของข้าราชการการเมือง โดยได้รวบรวมเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯลฯ โดยมีจุดเน้นไปที่กระบวนการทำงาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ ผู้เขียนหวังว่ารายงานเล่มนี้ คงจะให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านตามสมควร

บทที่ ๒ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

ในอดีตที่ผ่านมาอำนาจรัฐที่มีอยู่เหนือประชาชนนั้นมีมากและกว้างขวางอย่างยิ่ง นอกจากนั้นการใช้อำนาจดังกล่าวไม่ว่าโดยฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายประจำอาจเป็นที่มาของประโยชน์ที่มีขอบ แต่การใช้อำนาจนั้นขาดการตรวจสอบที่ครอบคลุมทุกมิติของการใช้อำนาจ ทั้งการตรวจสอบควบคุมที่มีอยู่เดิมก็ขาดประสิทธิภาพที่จะควบคุมการใช้อำนาจทุกด้านอย่างจริงจัง

สภาพที่อำนาจรัฐมีมาก และควบคุมการใช้อำนาจไม่ครบถ้วนและไม่มีประสิทธิภาพเช่นนี้ ทำให้การแข่งขันกันในการเลือกตั้งและการเข้าสู่ตำแหน่งเพื่อเข้ามาใช้อำนาจมีความรุนแรงมากขึ้น และเมื่อเข้ามาสู่ตำแหน่งแล้วก็อาจใช้อำนาจเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีขอบ

ดังนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงกำหนดการควบคุมอำนาจรัฐให้ครบถ้วนทุกด้านและให้การควบคุมแต่ละด้านมีอิสระและมีประสิทธิภาพอย่างจริงจัง ซึ่งกระทำโดยวิธีดังนี้

- (๑) การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
- (๒) การถอดถอนจากตำแหน่ง
- (๓) การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๑. การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ต่างก็เป็นที่ยอมรับกันว่าในระบบการใช้อำนาจรัฐของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นข้าราชการประจำ ข้าราชการการเมือง รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา มักถูกมองว่ามีการทุจริตคอร์รัปชัน กฎหมายเองก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อสกัดกั้นตลอดจนปราบปรามการคอร์รัปชัน วิธีการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ คือ การกำหนดให้ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินโดย

(๑) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐตำแหน่งสำคัญ ๆ ซึ่งรวมถึงข้าราชการการเมืองอันได้แก่ รัฐมนตรีด้วย ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการสินทรัพย์และหนี้สิน ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการในขณะรับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง โดยจะมีการเปิดเผยของแบบแสดงรายการสินทรัพย์และหนี้สินก็ต่อเมื่อผู้ยื่นบัญชีพ้นจากตำแหน่ง

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

(๒) พระราชบัญญัติการแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภายื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร การเปิดผนึกของหรือเปิดเผยรายการทรัพย์สินและหนี้สินจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี

อย่างไรก็ดี กระบวนการในการกำหนดให้ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินที่กำหนดไว้โดยกฎหมายข้างต้น ยังไม่มีประสิทธิภาพที่จะป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันได้เท่าที่ควร ดังจะเห็นว่ายังไม่เคยปรากฏว่า นักการเมืองคนใดต้องถูกดำเนินการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ และมีการชี้ขาดว่าเป็นผู้ทุจริตคอร์รัปชันแต่อย่างใด เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ แต่ที่สำคัญคือ มาตรการให้ผู้ใช้อำนาจรัฐแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินเพื่อใช้ประกอบตรวจสอบความร้ายแรงผิดปกติกติของผู้ใช้อำนาจรัฐ ยังไม่มีบทบัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของบัญชีแสดงสินทรัพย์และหนี้สิน นอกจากนั้นยังไม่มีบทบัญญัติให้ต้องตรวจสอบบัญชีดังกล่าวขณะยื่นกับ ขณะพ้นจากตำแหน่ง และยังคงถือว่าบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินเป็นความลับจนกว่าจะมีพฤติการณ์ปรากฏแก่คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (คณะกรรมการ ป.ป.ป.) หรือมีการกล่าวหาร้องเรียนว่าผู้นั้นร้ายแรงผิดปกติกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติกติและคณะกรรมการ ป.ป.ป. ต้องวินิจฉัยในเบื้องต้นว่าพฤติการณ์หรือข้อกล่าวหาผู้นั้นมีมูลเสียก่อน จึงจะดำเนินการเปิดบัญชีรายการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินได้และเมื่อสืบสวนแล้วผู้นั้นไม่สามารถชี้แจงได้ว่าตนได้ทรัพย์สินมาโดยชอบ จึงจะดำเนินการให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้

การที่ไม่มีบทบัญญัติให้มีการตรวจสอบความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินที่มีการยื่นบัญชีนี้เอง อาจทำให้มีการใช้วิธีการงาย ๆ ในการหลีกเลี่ยงการตกเป็นผู้ร้ายแรงผิดปกติกติ โดยในขณะเข้าดำรงตำแหน่งมีทรัพย์สินจริง ๑๐ ล้านบาท แต่ยื่นบัญชีทรัพย์สินว่ามีทรัพย์สินอยู่ ๑๐๐ ล้านบาท พอพ้นจากตำแหน่งก็ยื่นบัญชีทรัพย์สินว่ามีทรัพย์สิน ๑๐๑ ล้านบาท เพิ่มจากเดิม ๑ ล้านบาท ทั้ง ๆ ที่ความจริงมีทรัพย์สินเพิ่มถึง ๙๙ ล้านบาท

นอกจากนี้ ในส่วนของการแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นในทางปฏิบัติได้มีการยื่นบัญชีกันไปแล้ว แต่การจะเปิดผนึกของและการเปิดเผยรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นจะต้องมีการกำหนดระเบียบโดยประธานแต่ละสภา โดยความเห็นชอบ

ของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี ซึ่งด้วยเหตุที่กฎหมายนี้ใช้บังคับ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังจะมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ระเบียบเกี่ยวกับการเปิดเผยรายการทรัพย์สินและหนี้สินจึงมิได้มีการกำหนดจึงทำให้กระบวนการในการยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินไม่มีการตรวจสอบความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่นไว้ เช่นเดียวกัน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ยังคงเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการกำหนดให้ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน ในการจะมีส่วนช่วยป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน จึงได้กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน และมีการตรวจสอบความมีอยู่จริงของทรัพย์สิน อีกทั้งหากมีการพบว่าทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติก็จะมีกระดำเนินการเพื่อให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติ นั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

๒. การถอดถอนจากตำแหน่ง (The Removal from Office)

การใช้อำนาจรัฐของเจ้าหน้าที่รัฐไปในทางมิชอบนั้น ปกติจะหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่าผู้นั้นกระทำผิดได้ยาก แต่เป็นที่รู้กันและเชื่อกันว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมทุจริต เพียงแค่นี้ไม่อาจเอาผิดคดีอาญาได้ เพราะคดีอาญามีหลักว่า โจทก์จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า จำเลยทำผิด และในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ยกประโยชน์แห่งข้อสงสัยให้จำเลย

ดังนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงกำหนดหลักเกณฑ์การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งขึ้น เพื่อให้ควบคุมการใช้อำนาจรัฐ กรณีไม่มีหลักฐานพิสูจน์ได้ชัดว่ามีการทำผิดแต่เพียงมีพฤติการณ์ ส่อว่าได้กระทำผิด ก็ถูกถอดถอนได้ และนอกจากนั้น หากกรณีใดมีหลักฐานชัดเจนว่ามีการกระทำผิด นอกจากผู้นั้นจะถูกถอดถอนแล้วยังถูกดำเนินคดีอาญาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย

๒.๑ ตำแหน่งที่ถูกร้องขอให้ถอดถอน

ผู้ดำรงตำแหน่งต่อไปนี้อาจถูกวุฒิสภาถอดถอนได้ คือ

- ๑) นายกรัฐมนตรี
- ๒) รัฐมนตรี
- ๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ๔) สมาชิกวุฒิสภา

- ๕) ประธานศาลฎีกา
- ๖) ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
- ๗) ประธานศาลปกครองสูงสุด
- ๘) อัยการสูงสุด
- ๙) กรรมการการเลือกตั้ง
- ๑๐) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- ๑๑) ตุลาการรัฐธรรมนูญ
- ๑๒) กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

๑๓) ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการหรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตกำหนด โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดตำแหน่งต่าง ๆ เพิ่มเติมได้ดังนี้

(๑) ข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

(๒) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

(๓) ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลนคร

(๔) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้หรืองบประมาณไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๒.๒ พฤติการณ์ที่จะถูกร้องขอให้ถอดถอน

ผู้ดำรงตำแหน่งที่จะถูกร้องขอให้ถอดถอน ผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายวุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้

๒.๓ ผู้มีสิทธิร้องขอให้ถอดถอน

บุคคลที่มีสิทธิร้องขอให้วุฒิสภาถอดถอน มีดังนี้

- ๑) ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรร้องขอต่อประธานวุฒิสภา
- ๒) ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา
- ๓) ส.ว. จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภาถอดถอน ส.ว. ออกจากตำแหน่งได้ ส.ว. จะร้องขอให้ถอดถอนตำแหน่งอื่นไม่ได้

ข้อสังเกต กรณีที่มีการเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (มาตรา ๑๘๕ วรรคสอง และมาตรา ๑๘๖ วรรคสอง) กรณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ที่ร้ายแรง ผิดปกติส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการ หรือจงใจฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย จะต้องมีการยื่นคำร้องขอให้มีการถอดถอนนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีที่จะถูกอภิปรายก่อนจึงจะมีการอภิปรายทั่วไปเพื่อไม่ไว้วางใจได้ (แต่ไม่ต้องรอผลว่า วุฒิสภาจะถอดถอนหรือไม่)

สำหรับการยื่นขอให้มีการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดรายละเอียดในการดำเนินการไว้ว่าต้องมีผู้ริเริ่มรวบรวมรายชื่อจำนวนไม่เกิน ๑๐๐ คน เพื่อดำเนินการจัดทำคำร้องและรับรองลายมือชื่อของประชาชนที่เข้าชื่อจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน ทั้งนี้ ผู้ริเริ่มรวบรวมรายชื่อและผู้เข้าชื่อต้องเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบด้วยรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา อนึ่ง ผู้ริเริ่มรวบรวมรายชื่อต้องไปแสดงตนต่อประธานวุฒิสภาก่อนเริ่มรวบรวมรายชื่อประชาชนผู้มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอ นอกจากนี้ การร้องขอให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งนี้ต้องทำเป็นหนังสือระบุชื่อ อายุ ที่อยู่ หมายเลขประจำตัวประชาชนพร้อมสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุ หรือบัตรหรือหลักฐานอื่นใดของทางราชการที่มีรูปถ่ายสามารถแสดงตนได้ และลงลายมือชื่อของผู้ร้องขอ โดยระบุวัน เดือน ปี ที่ลงลายมือชื่อให้ชัดเจน และต้องระบุพฤติการณ์ร้ายแรง ผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติ

แห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายใด และต้องระบุพยานหลักฐานหรือเบาะแสตามสมควรและเพียงพอ
ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไปได้ และให้ยื่นคำร้องขอตั้งกล่าวต่อ
ประธานวุฒิสภาภายใน ๑๔๐ วัน นับแต่วันที่ผู้ริเริ่มรวบรวมรายชื่อไปแสดงตนต่อประธานวุฒิสภา

๓. การดำเนินคดีอาญา

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายนี้ ได้แก่

(๑) อัยการสูงสุด

(๒) คณะกรรมการ ป.ป.ช.

การฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายนี้ไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งต่างจากคดีอาญาทั่วไปที่ศาล
มีอำนาจในการไต่สวนมูลฟ้องก่อนรับฟ้องไว้พิจารณา

การพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานต้องกระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่มีความจำเป็น
เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้

เมื่อศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้วศาลต้องส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลย และนัดคู่ความมาศาลในวัน
พิจารณาค้างแรก เมื่อจำเลยได้รับสำเนาฟ้องแล้วจำเลยมีสิทธิขอตรวจและขอคัดสำเนาเอกสารในสำนวน
การไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้

ในวันพิจารณาค้างแรก เมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่าน
และอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของ
จำเลยต้องบันทึกไว้ ถ้าจำเลยไม่ให้การก็ให้บันทึกไว้ และให้ศาลกำหนดวันตรวจพยานหลักฐาน
โดยให้โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๑๔ วัน (ข้อสังเกต จำเลยไม่จำเป็นต้องยื่น
คำให้การเป็นหนังสือเหมือนคดีอาญาทั่วไป)

โจทก์และจำเลยต้องยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนาในจำนวนที่เพียงพอก่อน
วันพิจารณาตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า ๗ วัน

ในวันตรวจพยานหลักฐาน โจทก์และจำเลยต้องส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาล
เพื่อให้อีกฝ่ายตรวจสอบ ในกรณีที่ไม่มีกรณีได้แย้งพยานหลักฐานใด องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่ง
ให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ แต่หากมีการโต้แย้งพยานหลักฐานใดหรือเมื่อศาล
เห็นเอง องค์คณะผู้พิพากษาจะดำเนินการไต่สวนพยานหลักฐาน

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

ในการไต่สวนพยานหลักฐาน จะต้องกำหนดวันเริ่มไต่สวนโดยให้โจทก์จำเลยทราบล่วงหน้า ไม่น้อยกว่า ๗ วัน ในการไต่สวนในห้องคดีคณะผู้พิพากษาสอบถามพยานบุคคลเอง (หลักการค้นหาความจริงโดยการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดี) โดยการแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริง ซึ่งจะทำให้การไต่สวนแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น โดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป

เมื่อการไต่สวนพยานหลักฐานเสร็จสิ้น โจทก์และจำเลยมีสิทธิแถลงปิดคดีของตนเองภายใน เวลาที่ศาลกำหนด แล้วให้ห้องคดีคณะผู้พิพากษามีคำพิพากษาและให้อ่านคำพิพากษาในศาลโดยเปิดเผย ภายใน ๗ วัน นับแต่วันเสร็จการพิจารณา

ความรับผิดชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ความรับผิดชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่สำคัญตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีสี่กรณี ได้แก่

กรณีหนึ่ง ตามมาตรา ๓๐๗ คือเมื่อ ป.ป.ช. ทำการไต่สวนพบและสรุปในรายงาน ว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดทุจริต หรือมีพฤติการณ์ร้ายผิดปกติ แล้วส่งให้วุฒิสภาลงมติ ถอดถอน ถ้าวุฒิสภามีมติด้วยคะแนนเสียงสามในห้า คือ ๑๒๐ เสียงขึ้นไปให้ถอดถอน ผู้นั้นก็จะพ้น จากตำแหน่งนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง ขณะเดียวกัน อัยการสูงสุดก็นำคดีไปฟ้องต่อศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อพิจารณาพิพากษาโทษทางอาญาที่จะลงแก่ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าว ตามมาตรา ๓๐๕ และมาตรา ๓๑๐ อีกด้วย

กรณีที่สอง ตามมาตรา ๒๙๔ ในกรณีที่ ป.ป.ช. ตรวจสอบและไต่สวนแล้วพบว่า ผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติส่งเอกสารทั้งหมดที่มีอยู่ พร้อมทั้งรายการผลการตรวจสอบและไต่สวนไปยัง อัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทรัพย์สิน ที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้น ตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

กรณีที่สาม ตามมาตรา ๒๙๕ เมื่อ ป.ป.ช. ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินแล้วมีมติว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด จงใจไม่ยื่นทรัพย์สินและหนี้สิน จงใจยื่นทรัพย์สินและหนี้สิน อันเป็นเท็จ หรือ จงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ แล้วส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าจงใจจริงตามที่ ป.ป.ช. มีมติผู้นั้นก็ต้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่

วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย และในวันที่พ้นจากตำแหน่งนั่นเอง ก็เป็นวันที่เริ่มนับในการห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี

และกรณีที่ดี ตามมาตรา ๓๐๘ เมื่อนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ถูกผู้เสียหายร้องต่อ ป.ป.ช. ว่าร้ายวยผิดปกติ กระทำผิดตำแหน่งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น และป.ป.ช. ได้ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อพิจารณาพิพากษา

ในขณะที่หลายคนมองและพยายามอ้างว่าโทษตามมาตรา ๒๙๕ ซึ่งเกิดจากการตรวจสอบทรัพย์สิน ไม่น่าจะรุนแรงเท่ากับโทษฐานทุจริต หรือมีพฤติการณ์ร้ายวยผิดปกติ ตามมาตรา ๓๐๗ ซึ่งเป็นเรื่องการทุจริตโดยตรง กล่าวคือ ถึงกับต้องพ้นจากตำแหน่ง (ถ้าในขณะนั้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ อยู่) และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี นั้น เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ วางน้ำหนักของโทษขั้นพื้นฐานในทั้งสองกรณื่อดังกล่าวไว้เท่ากัน

ส่วนที่อ้างว่าโทษตามมาตรา ๒๙๕ ไม่สามารถนำมาใช้กับผู้พ้นจากตำแหน่งไปแล้วนั้น มาตรา ๒๙๒ ระบุไว้ชัดเจนว่า ป.ป.ช. ทำการตรวจสอบทรัพย์สินที่ยื่นภายใน ๓๐ วัน นับแต่เข้าดำรงตำแหน่ง และภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง เพราะฉะนั้นเมื่อ ป.ป.ช. ตรวจสอบพบว่าจงใจปกปิดทรัพย์สินเมื่อใด ก็เข้าข่ายกระทำความผิดตามมาตรา ๒๙๕ แล้ว ทั้งนี้ ไม่ว่าในขณะนั้นจะดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่ก็ตาม ยิ่งกว่านั้น ถ้าในขณะที่ตรวจสอบกำลังดำรงตำแหน่งอื่นอยู่ ที่ไม่ใช่ตำแหน่งเดิม ก็ต้องพ้นจากตำแหน่งนั้นไปด้วย

และสำหรับโทษที่ห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนั้น ควรจะเริ่มต้นนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย เพราะในตอนท้ายของมาตรา ๒๙๕ ให้นำมาตรา ๙๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งในมาตรา ๙๗ มีสาระสำคัญอยู่สองเรื่อง เรื่องแรกได้แก่ ส.ส. หรือ ส.ว. ที่ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ แล้วถูกยื่นให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพ ให้พ้นจากตำแหน่งหรือสิ้นสมาชิกภาพนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ส่วนอีกเรื่องหนึ่งเป็นการรับรองกิจการใด ๆ ที่ ส.ส. หรือ ส.ว. ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนหน้านั้นว่าไม่มีผลกระทบกระเทือนใด ๆ พุดงาย ๆ คือ ไม่เป็นโมฆะนั่นเอง

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

ส่วนกรณีที่อ้างกันว่า โทษฐานทุจริตหรือร่ำรวยผิดปกติน่าจะรุนแรงกว่าโทษฐานจงใจปกปิดทรัพย์สินนั้น ก็อย่างที่ได้อธิบายไปแล้วข้างต้นว่าโทษทางการเมืองชั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญเท่ากัน คือ ต้องพ้นจากตำแหน่งและห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีกห้าปี แต่สำหรับโทษฐานทุจริตหรือมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ยังต้องได้รับเพิ่มเติมอีก กล่าวคือ นอกจากจะต้องพ้นจากตำแหน่งและถูกตัดสิทธิมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีตามมาตรา ๓๐๗ แล้ว ยังจะถูกอัยการสูงสุดดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดิน ตามมาตรา ๒๙๔ หรือให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พิจารณาพิพากษาเพื่อลงโทษทางอาญาตามมาตรา ๓๐๕ และ มาตรา ๓๑๐ อีกด้วย

ถ้าหากจะถามว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต้องการให้ดำเนินการอย่างรุนแรงเฉียบขาดอย่างที่ว่านี้จริงหรือ คำตอบก็คงจะอยู่ที่การย้อนกลับไปสู่บรรยากาศตอนที่ สสร. กำลังจัดทำร่างรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีการปฏิรูปการเมือง และเสนอต่อสาธารณชนเพื่อการประชาพิจารณ์ และขอความคิดเห็นของประชาชน ก็จะพบความจริงว่า แนวทางปฏิรูปทางการเมืองที่วันนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างท่วมท้น จนกระแสน้ำเชี่ยวขยายตัวไปตามหัวเมืองใหญ่ ๆ ในต่างจังหวัด ซึ่งแม้จะมีกระแสน้ำเชี่ยวของก้านั้น ผู้ใหญ่บ้าน จำนวนหลายหมื่นคน ที่มารวมตัวกันกดดันรัฐสภาที่บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า และแม้ว่าการเมืองส่วนใหญ่โดยเฉพาะในซีกรัฐบาลรวมทั้งสมาชิกวุฒิสภาเกือบทั้งหมดจะพากันคัดค้านร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภามาได้ด้วยคะแนนเสียงท่วมท้นราวปาฏิหาริย์

หัวใจของการปฏิรูปการเมืองตามแนวทางของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่นักการเมืองส่วนใหญ่ในขณะนั้นคัดค้านอย่างรุนแรง มีอยู่สองมาตรการ

มาตรการแรก คือ การห้าม ส.ส. มิให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในขณะเดียวกัน อันเป็นการแยกหน้าที่กันทำระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร

และมาตรการที่สอง คือ การตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งมาตรการลงโทษกรณีทุจริตและจงใจปกปิดทรัพย์สินและหนี้สิน อย่างเฉียบขาดและรุนแรงที่สุด ชนิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในรัฐธรรมนูญฉบับใด ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด ๑๐ การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ ตั้งแต่ มาตรา ๒๙๑ จนถึงมาตรา ๓๑๑ นี้แหละ

บทที่ ๓

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙๕

กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้แบ่งเป็นสองขั้นตอนได้แก่ การตรวจสอบเพื่อป้องกันการทำทุจริตและพฤติการณ์ร้ายวดยผิดปกติ และการตรวจสอบเพื่อการปราบปรามผู้ทุจริตและมีพฤติการณ์ร้ายวดยผิดปกติ ทั้งสองขั้นตอนนี้ล้วนแต่เป็นไปเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์รักษาประโยชน์ของสาธารณชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณแผ่นดิน อันได้มาจากหยาดเหงื่อแรงงานและภาษีอากรของประชาชนทั้งประเทศ กระบวนการตรวจสอบเพื่อป้องกันนั้นได้กำหนดไว้ในส่วนที่ ๑ (การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน) ตั้งแต่มาตรา ๒๙๑ ถึงมาตรา ๒๙๖

ส่วนมาตรการตรวจสอบเพื่อการปราบปรามได้บัญญัติไว้ในส่วนที่ ๓ (การถอดถอนออกจากตำแหน่ง) ตั้งแต่มาตรา ๓๐๓ ถึงมาตรา ๓๐๗ รวมทั้งในส่วนที่ ๔ (การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง) ตั้งแต่มาตรา ๓๐๘ ถึงมาตรา ๓๑๑

กลไกหลักซึ่งจะต้องรับบท “แม่ทัพ” ในทั้งสองกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐดังกล่าวได้แก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ซึ่งระบอบองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ไว้ในส่วนที่ ๒ ตั้งแต่มาตรา ๒๙๗ ถึงมาตรา ๓๐๒

สรุปได้ว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จำนวน ๙ คน มีอำนาจและหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งในแง่การป้องกันและการปราบปรามในส่วนของการป้องกันนั้นป้องกันอย่างไร? คำตอบก็คือป้องกันโดยการมอบอำนาจสิทธิขาดให้ ป.ป.ช. ทำการตรวจสอบรายการทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองรวมทั้งของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ที่ยื่นต่อ ป.ป.ช. ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง และภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง ถ้าผลของการตรวจสอบพบว่าผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินหรือจงใจยื่นแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือจงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้นั้นต้องพ้นจากตำแหน่ง และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับเป็นอำนาจของ ป.ป.ช. และกระบวนการตรวจสอบเพื่อป้องกันการทุจริตที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๙๕ วรรคแรก ซึ่งค่อนข้างชัดเจนในตัวของมันเอง เพราะฉะนั้น ใครก็ตามที่อ้างอิงและกล่าวถึงอำนาจของ ป.ป.ช. ในการดำเนินการกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ถูกตรวจสอบพบว่า จงใจแจ้งเท็จ หรือจงใจปกปิด ข้อเท็จจริงว่า ป.ป.ช. มีฐานะเป็นเพียงพนักงานอัยการที่ทำหน้าที่ฟ้องคดีต่อศาลเท่านั้น จึงเป็นความเข้าใจผิด

การที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙๕ วรรคสอง ระบุให้ ป.ป.ช. เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดอีกครั้งหนึ่งนั้น ไม่ได้หมายความว่า ป.ป.ช. จะต้องถูกลดฐานะลงไปเป็นเพียงพนักงานอัยการอย่างที่ทำหน้าที่และนักกฎหมายบางท่านตีความ เพราะฐานะ ศักดิ์ศรี รวมทั้งบทบาทของ ป.ป.ช. ในฐานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญนั้น เท้าเทียมกันกับศาลรัฐธรรมนูญทุกประการ ไม่เหมือนฐานะและความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการกับศาลยุติธรรม หรือแม้แต่ว่าฐานะและความสัมพันธ์ระหว่างศาลชั้นต้นกับศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ในกระบวนการยุติธรรมตามปกติ

ความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญของ ป.ป.ช. มิได้มีอะไรต่อกว่าความเป็นองค์กรของศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด เพียงแต่ต่างคนต่างทำหน้าที่และเป็นอิสระต่อกัน และว่ากันที่จริง ป.ป.ช. ต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียด้วยซ้ำ ทั้งนี้ ถ้าหาก ทั้ง ป.ป.ช. และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญถูกไต่สวนและตรวจสอบพบว่าได้กระทำการทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งเป็นคดีอาญาการเมือง พุดง่าย ๆ ว่า ถ้าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญถูกตัดสินให้จำคุกเป็นเวลาสองปี ในความผิดฐานใด ป.ป.ช. ก็จะต้องถูกตัดสินให้จำคุกเป็นเวลาอย่างน้อยสองเท่า หรือ สี่ปีในกรณีความผิดฐานเดียวกัน

การที่รัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙๕ วรรคสอง ระบุให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดอีกครั้งว่า ได้มีการจงใจแจ้งทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นเท็จหรือจงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรทราบตามที่ ป.ป.ช. ได้ตรวจพบและมีมติหรือไม่ นั้น มิได้หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยชี้ขาด “พลิก” การตัดสินของ ป.ป.ช. หรืออีกนัยหนึ่ง “ล้ม” การวินิจฉัยของ ป.ป.ช. ได้ง่าย ๆ เพียงเพราะดูว่า กลยุทธ์ในการคัดค้านและการให้การของฝ่ายผู้ถูกร้อง มีน้ำหนักในการทำลายความน่าเชื่อถือของ ป.ป.ช. ซึ่งเป็นฝ่ายผู้ถูกร้อง เท่านั้น เพราะ ป.ป.ช. ซึ่งมีอำนาจเต็มในการตรวจสอบและไต่สวนรวมทั้งการเรียกเอกสารหลักฐาน และบุคคลมาให้การจนตัดสินออกมาด้วยมติของเสียงข้างมาก ว่ามีการจงใจแจ้งเท็จหรือจงใจปกปิดทรัพย์สินและหนี้สินแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญก็มีหน้าที่ตรวจสอบดูให้ละเอียดอีกครั้งหนึ่งพร้อมทั้งซักทั้งสองฝ่ายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แล้ววินิจฉัยชี้ขาดลงไปว่าจงใจหรือไม่ จงใจ เท่านั้น

อันที่จริงแล้ว ไม่มีความจำเป็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องไปรื้อกระบวนการตรวจสอบของ ป.ป.ช. ตั้งแต่ต้นจนจบเสมือนหนึ่งเป็นศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาตามกระบวนการพิจารณาความอาญาในศาลยุติธรรมแต่อย่างใด เพราะแม้แต่ถ้อยคำที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๙๕ วรรคสอง ยังใช้คำว่า “วินิจฉัยชี้ขาด” ซึ่งเป็นคนละอย่างกับ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ของศาลยุติธรรม แบบว่าเป็นคนละเรื่องเดียวกัน เพราะฉะนั้นการที่ใครบางคนออกมาแถลงในทำนองว่า มาตรา ๒๙๕

ของรัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ ที่ต้องการขจัดเฉพาะคนที่ทุจริตแล้วเท่านั้น ไม่ใช่ให้ ป.ป.ช. มาไล่คนที่ทำมาหากินด้วยความสุจริตออกจากตำแหน่งทางการเมือง จึงเป็นการตีความที่คลาดเคลื่อนและพยายามเบี่ยงเบนออกไปจากเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการเมือง และที่สำคัญ คลาดเคลื่อนต่อเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๙๕ ซึ่งเป็นเรื่องของการป้องกันมิให้ผู้มีจิตคิดทุจริตแม้แต่เพียงทรัพย์สินหนึ่งสินที่มีอยู่ก็ไม่ยอมแจ้งตามความเป็นจริงเข้าไปมีอำนาจหรือดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป ถึงแม้จะยังไม่ทันได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ทำการทุจริตเบียดบังงบประมาณแผ่นดินแม้แต่บาทเดียวก็ตาม

Legislative Institutional Repository of Thailand

บทที่ ๔

การปฏิบัติในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พร้อมทั้งของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามมาตรา ๒๙๑

“มาตรา ๒๙๑ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

- (๑) นายกรัฐมนตรี
- (๒) รัฐมนตรี
- (๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๔) สมาชิกวุฒิสภา
- (๕) ข้าราชการการเมืองอื่น
- (๖) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีที่ผ่านมา โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย”

หลักการในเรื่องที่เกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ในทางการเมืองและทางราชการตามรัฐธรรมนูญนี้ มีส่วนที่เพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหลายข้อ ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

หนึ่ง ผู้ที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้น นอกจากเจ้าตัวแล้ว ยังมีคู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะอีกด้วย

สอง ตำแหน่งที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้นนอกจากจะประกอบด้วยผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาแล้ว ยังมีข้าราชการการเมืองในตำแหน่งอื่น และผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นรวมทั้งผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการประจำระดับสูงอีกด้วย

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

สาม บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่นนั้น ต้องยื่นพร้อมเอกสารประกอบ ซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงรวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีที่ผ่านมาด้วย

สี่ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี พร้อมทั้งของ คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องเปิดเผยต่อสาธารณชนด้วย

ห้า บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่นจะต้องถูกตรวจสอบความมีอยู่จริงด้วย

หก ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นอกจากจะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่งแล้ว ยังต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจาก ตำแหน่ง และยื่นภายในสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งมาแล้วหนึ่งปีด้วย

เจ็ด กรณีที่ผู้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้แล้วเกิดตายในระหว่างดำรงตำแหน่ง หรือก่อนยื่นหลังจากพ้นจากตำแหน่งให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นต่อไปแทน

แปด กรณีที่ ป.ป.ช. ตรวจสอบพบว่า ผู้ใดมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ให้ประธาน ป.ป.ช. ส่งเรื่องไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้น ตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

เก้า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริง ให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดให้ผู้ยื่น พ้นจากตำแหน่งและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี

การเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งเอกสารประกอบของนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี พร้อมทั้งของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อสาธารณชน ตามมาตรา ๒๙๓ “มาตรา ๒๙๓ เมื่อได้รับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบแล้วให้ ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติซึ่งประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมอบหมายลงลายมือชื่อ กำกับไว้ในบัญชีทุกหน้า

บัญชีและเอกสารประกอบตามวรรคหนึ่งของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ให้เปิดเผยให้ สาธารณชนทราบโดยเร็วแต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีดังกล่าว บัญชี ของผู้ดำรงตำแหน่งอื่น ห้ามมิให้เปิดเผยแก่ผู้ใด เว้นแต่การเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อ การพิจารณาพิพากษาคดีหรือการวินิจฉัยชี้ขาด และได้รับการร้องขอจากศาลหรือคณะกรรมการ ตรวจสอบเงินแผ่นดิน

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

ให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้มีการประชุม คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง ของทรัพย์สินและหนี้สิน ดังกล่าวโดยเร็ว”

บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน

บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินที่ต้องยื่นต่อ ป.ป.ช. นั้นต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ที่มีอยู่ในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าวและต้องยื่นพร้อมด้วยเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐาน ที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินรวมถึงสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดา ในรอบปีภาษีที่ผ่านมาด้วย โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับ ไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้าด้วย

เหตุที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ยื่นสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วย ก็เพื่อที่จะตรวจสอบว่ามีการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาถูกต้องหรือไม่

กำหนดเวลาในการยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน

บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินจะต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

๑) กรณีที่เป็นการเข้ารับตำแหน่ง ให้ยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

๒) กรณีที่เป็นการพ้นจากตำแหน่งให้ยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งและถ้าผู้ นั้นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรง ทางการเมือง จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายใน ๓๐ วันนับแต่ วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลา ๑ ปีด้วย

๓) กรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ยื่นบัญชีไว้แล้วตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่น บัญชีหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ทายาทหรือผู้จัดการมรดกต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้ สิน ที่มีอยู่ ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นตายภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองบางตำแหน่งต้องยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหลังจากพ้นจากตำแหน่งแล้ว ๑ ปี ก็เพราะว่าตำแหน่งดังกล่าว เป็นตำแหน่ง ที่ใช้อำนาจในทางบริหารอันมีโอกาสทุจริตคอร์รัปชันได้สูงโดยอาจจะมีการตกลงให้ ทรัพย์สินเงินทองกันหลังจากพ้นจากตำแหน่งแล้ว รัฐธรรมนูญจึงหาทางป้องกันเอาไว้ก่อน

การตรวจสอบและเปิดเผยบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน

เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินต่อ ป.ป.ช. แล้ว ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือกรรมการป้องกันปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งประธานกรรมการป้องกันปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมอบหมาย ต้องลงลายมือชื่อกำกับไว้ในบัญชีทุกหน้า เพื่อป้องกันการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในภายหลัง

บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมเอกสารประกอบที่ยื่นไว้ต่อ ป.ป.ช. เฉพาะของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ป.ป.ช. จะต้องเปิดเผยให้สาธารณชนทราบโดยเร็วภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ครบกำหนดที่จะต้องยื่นบัญชีดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงทรัพย์สินและหนี้สินของบุคคลผู้ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการบริหารราชการแผ่นดิน และจะได้คอยจับตาดูการทำงานของคณะรัฐมนตรีอย่างใกล้ชิด

ส่วนบัญชีของผู้ดำรงตำแหน่งอื่นนั้นรัฐธรรมนูญห้ามมิให้เปิดเผยแก่ผู้ใด เว้นแต่การเปิดเผยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาคดีหรือการวินิจฉัยชี้ขาดและ ป.ป.ช. ได้รับความร้องขอจากศาลหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

อนึ่ง ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะต้องจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน ตามบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่นไว้มาตราบการนี้ จะป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผู้ยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินใช้วิธีแจ้งทรัพย์สินไว้มากกว่าที่มีอยู่จริงเมื่อว่าตอนพ้นจากตำแหน่งมีทรัพย์สินเพิ่มสูงขึ้นก็ไม่ถือว่ามีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

นอกจากนั้น กรณีที่มีการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เพราะเหตุที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดพ้นจากตำแหน่งหรือตาย ป.ป.ช. จะต้องทำการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น แล้วจัดทำรายงานผลการตรวจสอบและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กรณีที่ปรากฏว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องส่งเอกสารทั้งหมดที่มีอยู่พร้อมทั้งรายงานผลการตรวจสอบไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

สภาพบังคับของการไม่ยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินหรือหนี้สินหรือยื่นบัญชีโดยมีข้อความเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริง

การที่ลำพังรัฐธรรมนูญกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินเฉย ๆ โดยไม่มีสภาพบังคับ ย่อมจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือ ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงกำหนดสภาพบังคับไว้ว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด

(๑) จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

(๒) จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ผู้นั้นจะต้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินหรือ นับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีกรกระทำดังกล่าวแล้วแต่กรณี (มาตรา ๒๙๕)

อย่างไรก็ตาม เมื่อกรณีดังกล่าวข้างต้น ป.ป.ช. จะต้องเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยต่อไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ป.ป.ช. เองไม่มีอำนาจชี้ขาดว่าผู้ใดต้องสภาพบังคับ แต่เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

ในเรื่องสภาพบังคับของการไม่ยื่นหรือยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นเท็จนี้เคยมีปัญหาว่ากรณีที่ผู้มิหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ พ้นจากตำแหน่งไปแล้วสภาพบังคับในมาตรา ๒๙๕ จะใช้บังคับกับบุคคลดังกล่าวได้หรือไม่ ทั้งนี้เพราะมาตรา ๒๙๓ ใช้คำว่า "ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง" เห็นได้ว่าถ้าไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็อยู่ภายใต้บังคับ มาตรา ๒๙๕

ประเด็นนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ เป็นมาตรการการบังคับสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๙๑ ที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่มาตรา ๒๙๑ และมาตรา ๒๙๒ บัญญัติไว้ซึ่งมาตรา ๒๙๒ วรรคหนึ่ง (๒)(๓) และวรรคสอง บัญญัติไว้ว่าแม้พ้นจากตำแหน่งไปแล้วก็มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ และถ้าตาย ทายาทหรือผู้จัดการมรดกก็ต้องจัดการยื่นบัญชีฯ แทนคำว่า "ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง" ตามมาตรา ๒๙๕ จึงมีความหมายเช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา ๒๙๑ และมาตรา ๒๙๒ คือหมายความถึงผู้ที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในขณะที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ และรวมถึงเมื่อผู้นั้นตาย พ้นจากตำแหน่งในเวลาต่อมาหรือตาย ในระหว่างดำรงตำแหน่ง หรือก่อนยื่นบัญชีฯ หลังจากพ้นจากตำแหน่งด้วย ดังนั้น เมื่อมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ถ้าจงใจไม่ยื่นบัญชีฯตามกำหนดเวลาหรือจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา ๒๙๕ (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๔๔)

LIART

Legislative Institutional Repository of Thailand

ข้อสังเกต

รัฐธรรมนูญกำหนดสภาพบังคับไว้เฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น แต่มิได้กำหนดสภาพบังคับสำหรับกรณีการยื่นบัญชีโดยทายาทหรือผู้จัดการมรดก ซึ่งจะทำให้มีปัญหาต่อไปว่า ถ้าทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ตายไม่ยอมยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน หรือยื่นแต่มีข้อความเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงควรแจ้ง จะถูกสภาพบังคับอย่างไร

ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญถือว่ากรณีดังต่อไปนี้ บุคคลที่มีหน้าที่ ต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินจริงใจไม่ยื่น โดยเหตุผลที่บุคคลดังกล่าวกล่าวอ้างเหตุผลที่ศาลเห็นว่า จริงใจไม่ยื่น โดยเหตุผลที่อ้างต่อศาลในกรณีดังต่อไปนี้ ศาลเห็นว่าบุคคลนั้นจริงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน

(๑) อ้างว่าเชื่อโดยสุจริตว่าไม่ต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน เพราะเข้าสู่ตำแหน่ง ในขณะที่ใช้ รัฐธรรมนูญฉบับเก่า (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๕๓)

(๒) ทำหนังสือแจ้ง ป.ป.ช. ว่าอยู่ในระหว่างรวบรวมเอกสารและหลักฐาน และจะดำเนินการโดยด่วน แสดงว่า ทราบว่ามีหน้าที่ยื่นบัญชีแต่ไม่ยื่น และไม่ติดต่อ ป.ป.ช. อีก (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๑/๒๕๕๓)

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

(๓) อ้างว่าเอกสารมาก บางรายสูญหาย รวบรวมเอกสารไม่ทัน (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๕๓)

(๔) อ้างว่าไม่ทราบว่ามีหนังสือจาก ป.ป.ช. จึงไม่ได้ยื่น แต่อ้างเคยมาติดต่อเจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. ที่รู้จักเพื่อปรึกษาเรื่องการยื่นบัญชี แต่ไม่พบจึงกลับ แสดงว่า ทราบว่าต้องยื่นบัญชี (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๕๓)

(๕) เคยยื่นบัญชีตอนเข้าสู่ตำแหน่ง แต่เมื่อ ป.ป.ช. แจ้งเตือนให้ส่งบัญชีเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วไม่ยื่น (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๘/๒๕๕๓)

(๖) อ้างว่าลืม และยื่นบัญชีเมื่อล่วงเลยเวลาครบกำหนดเป็นเวลานาน (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๕๔)

แต่ถ้าโต้แย้งว่าได้ยื่นบัญชีแล้วทางไปรษณีย์ แต่ ป.ป.ช. หาไม่พบ และ ป.ป.ช. ตอบเป็นหนังสือว่า ในช่วงที่ยื่นนั้นมีบัญชีของผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นทั่วประเทศ ซึ่งส่งมาทางไปรษณีย์มาถึงจำนวนมาก บัญชีของผู้ถูกร้องอาจปนอยู่กับบัญชีดังกล่าวทำให้ยากแก่การค้นหากรณีนี้ ไม่อาจถือว่าจริงใจไม่ยื่น (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๘/๒๕๕๓)

นอกจากนั้น แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญยังมีในกรณีการจูงใจยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สิน และหนี้สินเป็นเท็จ โดยได้ให้ความหมายของคำว่า “จูงใจ” สรุปได้ว่า “จูงใจ” เป็นเพียงผู้มีหน้าที่ต้องยื่นรู้สำนึกในการกระทำก็พอแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อมุ่งประสงค์ต่อประโยชน์ที่มิชอบ หรือมุ่งประสงค์ เพื่อเตรียมการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์อันมิชอบหรือเพื่อปกปิดทรัพย์สินที่ได้มาโดยการทุจริตต่อหน้าที่ นอกจากนี้ การใช้คำว่า “จูงใจ” นำหน้าข้อความว่า “ยื่นบัญชี ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ” นั้น ย่อมมีความหมายว่า รัฐธรรมนูญประสงค์เน้นว่า ผู้ยื่นบัญชี ต้องรู้สำนึกที่แน่ชัดพอสมควร และจำเป็นต้องมีพยานหลักฐานที่ชัดแจ้ง หรือปราศจากข้อสงสัยอันสมควรมาแสดง ในกรณี ที่พยานหลักฐานไม่ชัดแจ้ง หรือยังเป็นที่ยังสงสัยอยู่จึงไม่ควรวินิจฉัยให้เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกกล่าวหา (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๔๔)

แต่อย่างไรก็ดี ในการรับฟังข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาว่า ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีจริงหรือไม่จูงใจยื่นบัญชีอันเป็นเท็จของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีข้อน่าสังเกตเป็นอย่างยิ่งใน ๒ คำวินิจฉัย ซึ่งได้วินิจฉัยติดต่อกันเป็นลำดับ โดยเหตุผลในการที่ศาลให้ในทั้ง ๒ คำวินิจฉัยมีความแตกต่างกัน อันก่อให้เกิดข้อสงสัยถึงมาตรฐานของเหตุผล คือ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๙/๒๕๔๔ (กรณี นายประยุทธ์ มหากิจศิริ) วินิจฉัยว่า จูงใจยื่นบัญชีอันเป็นเท็จโดยมีเหตุผลประการหนึ่งว่า “เนื่องจากผู้ถูกร้องและคู่สมรสเป็นสามีภริยา ต้องอุปการะเลี้ยงดูกัน ย่อมต้องทราบถึงสถานะทางการเงินหรือทรัพย์สินและหนี้สินของกันและกัน อีกทั้งทรัพย์สินของคู่สมรสที่ไม่ได้ยื่นบัญชี วั้นนั้นมีจำนวนมาก จึงไม่เชื่อว่าผู้ถูกร้องไม่รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าว ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องจึงไม่มีน้ำหนักรับฟังไม่ได้”

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๔๔ (กรณี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) วินิจฉัยว่า ไม่จูงใจยื่นบัญชีอันเป็นเท็จ โดยมีเหตุผลประการหนึ่งว่า “ผู้ร้องไม่มีพยานหลักฐานใดที่จะชี้ชัดได้ว่าผู้ถูกร้องรู้ว่า ยังมีทรัพย์สินซึ่งเป็นหุ้นของคู่สมรสที่ให้ผู้อื่นถือแทนอยู่อีก ผู้ร้องมีความเห็นแต่เพียงว่า ผู้ถูกร้องและคู่สมรสผู้ถูกร้อง พักอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน มีสำนักงานอยู่ในอาคารเดียวกัน ทรัพย์สินเป็นหุ้นมีมูลค่าเป็นเงินจำนวนมาก มีการซื้อขายหุ้นเป็นประจำ ซึ่งผู้ถูกร้องต้องรู้หรือน่าจะรู้การกระทำของคู่สมรส รวมตลอดทั้งทรัพย์สินเป็นหุ้นที่คู่สมรสดำเนินการอยู่เสมอไปนั้นหาได้ไม่ เพราะในความเป็นจริงบางกรณีอาจไม่รู้ก็ได้”

โดยสรุปแล้ว มาตรการการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยการให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญใหม่ เป็นมาตรการหนึ่งที่จะมีส่วนช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย แต่มาตรการนี้เพียงมาตรการเดียวยังคงไม่อาจจัดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้หมดไปได้ หากต้องอาศัยมาตรการอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญประกอบกันไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นมาตรการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งออกจากตำแหน่ง การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ : การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ชี้ให้เห็นถึงเสถียรภาพของการปกครองในระบบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการควบคุมอำนาจรัฐให้ครบทุกมิติของการใช้อำนาจและมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะมีผลลดการแข่งขันในการเลือกตั้งโดยทุจริตเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งเพื่อมาใช้อำนาจแสวงหาประโยชน์ที่มีขอบกลไกดังกล่าวได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันหรือรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อสกัดกั้น ป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันที่ได้ผล ทั้งนี้การกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นวิธีการที่เกิดผลสูงสุดมากกว่าเดิมที่ขึ้นอยู่กับกฎหมาย ๒ ฉบับคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘ ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐรวมถึงข้าราชการการเมืองต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. และพระราชบัญญัติการแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรการเปิดผนึกของหรือเปิดเผยรายการทรัพย์สินและหนี้สินจะกระทำมิได้เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งกระบวนการในการกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินที่กำหนดไว้ในกฎหมายทั้ง ๒ ฉบับดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิภาพพอในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันได้ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (คณะกรรมการ ป.ป.ป.) ตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินก็อปกับยังไม่มีบทบัญญัติให้ต้องตรวจสอบเปรียบเทียบบัญชีดังกล่าว ขณะที่ยื่นกับขณะที่พ้นจากตำแหน่งรวมทั้งถือว่าบัญชีดังกล่าวเป็นความลับจนกว่าจะมีพฤติการณ์ปรากฏแก่คณะกรรมการ ป.ป.ป. หรือมีการกล่าวหาหรือเรียนว่าผู้นั้นร้ายวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวได้ซึ่งเมื่อสืบสวนแล้วผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถชี้แจงได้ว่า ได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยชอบ คณะกรรมการ ป.ป.ป. ต้องลงคะแนนเสียงถึง ๒ ใน ๓ ของกรรมการทั้งหมด จึงจะดำเนินการ ให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งขั้นตอนทั้งหมดนี้มากและซับซ้อนจนเป็นเหตุให้กลไกการตรวจสอบอำนาจรัฐขาดประสิทธิภาพก่อให้เกิดระบบการเมืองขาดความโปร่งใส เป็นเหตุให้มีการปฏิบัติยึดอำนาจรัฐบาลที่มาจากกาเลือกตั้งโดยอ้างความไม่ชอบธรรม อ้างว่ามีการทุจริตคอร์รัปชันหรือบุปเฟต์คาร์บีเนต ทำให้ระบบประชาธิปไตยขาดความต่อเนื่องประชาชนสูญเสียศรัทธาตัวแทนที่ตนเองเลือกมาจากสภาปัญหาดังกล่าวรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงเล็งเห็นประโยชน์ในการกำหนดให้ผู้ใช้อำนาจรัฐรวมทั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินเพื่อเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันรวมทั้งกำหนดมาตรการการตรวจสอบความมืออยู่จริงของทรัพย์สินอีกทั้งหากมีการพบว่ามีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติก็จะมีการดำเนินการเพื่อให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นนั้นตกเป็นของแผ่นดิน

วิธีการในการยื่นบัญชีรายการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินที่ต้องยื่นต่อ ป.ป.ช. ต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันยื่นบัญชีและสิ่งสำคัญคือต้องยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมืออยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินรวมถึงสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาด้วย โดยผู้ยื่นจะต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีและสำเนาหลักฐานที่ยื่นไว้ทุกหน้า

สภาพบังคับของการไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินหรือยื่นบัญชี โดยมิชอบความเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงจะมีผลให้ผู้ยื่นต้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีการกระทำดังกล่าวแล้วแต่กรณี อย่างไรก็ตามอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยว่าผู้ใดต้องสภาพบังคับเพื่อให้เกิดการคานอำนาจระหว่างองค์กร เพื่อไม่ให้องค์กรอิสระขององค์กรใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป

ข้อเสนอแนะ

กรณีการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น เนื่องจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นกลไกในการสนับสนุนงานด้านนิติบัญญัติ จึงมีข้อนำพิจารณาว่าสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรควรมีบทบาทอย่างไรในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด แต่ทั้งนี้ การดำเนินการของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรก็ไม่ควรจะก้าวล่วงอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อย่างไรก็ตามสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้เคยพิจารณาในประเด็นดังกล่าว เห็นว่า เพื่อเป็นการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีความรู้ความเข้าใจในการกรอกรายการและการยื่นบัญชีฯ เพื่อให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องการแสดงผลบัญชีฯ กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อตอบปัญหาข้อสงสัยเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีฯ และการยื่นบัญชีฯ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเพื่อประสานความร่วมมือระหว่างสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรกับสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงได้มีการจัดการบรรยายพิเศษ เรื่อง การแสดงรายการบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นแล้วครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๓

ด้วยว่าสถานการณ์ทางการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สังกัดพรรคความหวังใหม่จำนวน ๑๐๐ กว่า คน ได้ลาออกไปก่อนหมดสมัยประชุม นายพิชัย รัตตกุล ประธานสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น ได้เป็นผู้มากล่าวเปิดการบรรยายพิเศษ โดยมีนายโสภาส อรุณินท์ ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในขณะนั้น และนายกัณวรงค์ จันทิก เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในขณะนั้นมาเป็นผู้บรรยาย ซึ่งการบรรยายดังกล่าวได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่สมาชิกและอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการกรอกรายการและยื่นบัญชี ผู้ทำการศึกษาเห็นว่าการจัดบรรยายในลักษณะนี้เป็นประโยชน์ทั้งต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการสร้างผลสุจริตโปร่งใสให้กับกระบวนการทางการเมืองจึงสมควร มีการจัดการบรรยายขึ้นอีกทั้งก่อนครบวาระและในช่วงเข้าดำรงตำแหน่งใหม่ของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ควรมีการประสานโดยให้หน่วยงานภายในของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประสานกับสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการรับแบบฟอร์มบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินมาให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งจัดการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้มีความรู้ความเข้าใจพอที่จะอธิบายในเบื้องต้นเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว หากสมาชิกฯ สอบถาม แต่หากเป็นการสอบถามรายละเอียดในเชิงลึกแล้ว ผู้ทำการศึกษาเห็นว่าควรแนะนำให้ประสาน กับเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยตรง นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยกลุ่มงานกิจการทั่วไป สำนักบริหารงานกลาง ควรมีการทำหนังสือแจ้งเตือนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในช่วงการเข้ารับตำแหน่ง และช่วงพ้นจากตำแหน่งและภายใน ๓๐ วัน นับจากวันที่พ้นตำแหน่ง มาแล้ว ๑ ปี

ทั้งนี้ ควรมีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเป็นฐานข้อมูลของสมาชิกฯ แต่ละคนว่าจะครบเมื่อไหร่ ซึ่งมีข้อน่าสังเกตว่าในชุดที่มาจากกาเลือกตั้งปี พ.ศ. ๒๕๔๔ พ้นจากตำแหน่งในหลายกรณีหลายวาระ อาจทำให้เกิดการหลงลืมในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินได้ จึงควรกำหนดให้มีหน่วยงานที่รองรับในภารกิจดังกล่าว โดยเฉพาะ

บรรณานุกรม

คณิน บุญสุวรรณ. ๒๕๔๓. รัฐธรรมนูญที่ "ข้าราชกร" ควรรู้. พิมพ์ครั้งที่ ๑.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา

คณิน บุญสุวรรณ. ๒๕๔๖. ๖ ปีรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ ๑.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

รศ.ดร มนต์รี รูปสุวรรณ และคณะ. ๒๕๔๒. เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ. ตุลาคม ๒๕๔๒.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา

มานิตย์ จุมปา. ๒๕๔๖ คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.๒๕๔๐).

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม

สำนักงาน ป.ป.ช. ๒๕๔๗. กฎหมายที่เกี่ยวข้องของและประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม

การทุจริตแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด

Legislative Institutional Repository of Thailand

ภาคผนวก

พระราชบัญญัติ

การแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๓๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

เป็นปีที่ ๕๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำ และยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้สมาชิกวุฒิสภาขึ้นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินต่อประธานวุฒิสภาตามแบบแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ประธานวุฒิสภาประกาศกำหนด และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ตามแบบแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรประกาศกำหนด

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

การยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินตามวรรคหนึ่งให้ยื่นภายในหกสิบวันนับแต่วันเข้ารับหน้าที่หรือภายในระยะเวลาที่ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี ขยายให้ แต่ต้องไม่เกินหกสิบวัน

มาตรา ๔ การยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๓ ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ยื่น โดยใส่ซองปิดผนึกและลงลายมือชื่อของผู้ยื่นกำกับไว้บนรอบผนึกของซอง

มาตรา ๕ ทรัพย์สินและหนี้สินที่สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องแสดงตามพระราชบัญญัตินี้ให้หมายถึงทรัพย์สินและหนี้สินทั้งหมดของตน

มาตรา ๖ เมื่อประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับซองที่ได้ยื่นตามมาตรา ๔ แล้ว ให้ลงลายมือชื่อกำกับไว้ที่หน้าซองและเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาหรือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี

มาตรา ๗ การเปิดผนึกซองหรือเปิดเผยรายการทรัพย์สินและหนี้สินจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุญาตการเปิดผนึกซอง และการเปิดเผยรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานแต่ละสภากำหนด โดยความเห็นชอบของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี

มาตรา ๘ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดไม่ยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินด้วยข้อความที่เป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙ ผู้ใดเปิดผนึกซองหรือเปิดเผยรายการทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เก็บรักษาไว้ตามมาตรา ๖ โดยฝ่าฝืนมาตรา ๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐ ในกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเกินห้าปีแล้ว ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี จะอนุญาตให้ทำลายบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินที่เก็บรักษาไว้ตามมาตรา ๖ ก็ได้

การทำลายบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำโดยวิธีปฏิบัติเช่นเดียวกับเอกสารลับของทางราชการ

มาตรา ๑๑ ให้สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินตามพระราชบัญญัตินี้ภายในหกสิบวันนับ

เล่ม ๑๑๓ ตอนที่ ๕๗ ก

หน้า ๒๒
ราชกิจจานุเบกษา

๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๖

แต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หรือภายในระยะเวลาที่ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎร
แล้วแต่กรณี ขยายให้ แต่ต้องไม่เกินหกสิบวัน

มาตรา ๑๒ ให้ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้
และให้มีอำนาจออกประกาศหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจ
หน้าที่ของตน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

บรรหาร ศิลปอาชา

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๘๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๕ บัญญัติให้
สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
ตามที่กฎหมายบัญญัติ สมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภายื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินต่อประธานวุฒิสภา และ
ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร จึงจำเป็นต้องตราพระราช
บัญญัตินี้

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นาย/นาง/นางสาว .....

ตำแหน่ง .....

ยื่นบัญชีกรณีพ้นจากตำแหน่ง

วัน เดือน ปี ที่พ้นจากตำแหน่ง .....

วัน เดือน ปี ที่ยื่นบัญชี .....

เอกสารปิดหน้าของ

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

คำแนะนำในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

คำแนะนำในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินนี้ เป็นคำแนะนำวิธีการยื่นบัญชีแสดงรายการรายการในบัญชีเพิ่มเติมจากคำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และการกรอกรายการที่ได้แนบไปกับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว โดยมีคำแนะนำเพิ่มเติม ดังนี้

๑. ยื่นเพียง ๑ ชุด ต่อ ๑ ตำแหน่งที่กฎหมายกำหนดให้ยื่นแบบ
๒. ควรยื่นด้วยตนเองที่สำนักงาน ป.ป.ช. แกรนด์มรินทร์ ชั้น ๑๑ แยกมิตรสัมพันธ์ ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งครบ ๑ ปี
๓. เอกสารประกอบให้ถ่ายเอกสาร (โปรดอย่าส่งต้นฉบับเอกสาร) และให้ลงลายมือชื่อกำกับทุกหน้า โดยเฉพาะหน้าหลังของเอกสาร หากมีข้อความต้องลงลายมือชื่อกำกับด้วย
๔. ช่องลงชื่อ ประธาน/กรรมการ ในท้ายบัญชีแต่ละหน้านั้น หมายถึงประธานกรรมการ ป.ป.ช. หรือกรรมการ ป.ป.ช. เป็นผู้ลงชื่อกำกับ
๕. ในบัญชีฯ หน้า ๑ รายการ วัน เดือน ปี ที่ได้รับแต่งตั้ง ที่พ้นจากตำแหน่ง และที่พ้นจากตำแหน่งครบ ๑ ปี นั้น ให้กรอกรายการเฉพาะเหตุที่ยื่นบัญชีฯ เท่านั้น เช่น ยื่นบัญชีกรณีได้รับแต่งตั้ง ก็กรอกรายการเฉพาะวัน เดือน ปี ที่ได้รับแต่งตั้งเท่านั้น
๖. ในบัญชีหน้า ๒ ชื่อ - ชื่อสกุล ของบุตร และพี่น้องร่วมบิดามารดา แม้ว่าจะเสียชีวิตไปแล้ว ให้กรอกรายการด้วย
๗. ในบัญชีหน้า ๓ รายการ รายได้ นั้น เป็นรายได้ทั้งปี เช่น เงินเดือน ได้รับเดือน ละเท่าใด ก็ให้คูณด้วยสิบสอง
๘. ในบัญชีหน้า ๔ รายการ เงินฝากในธนาคารพาณิชย์ นั้น หากใช้หลักฐานหนังสือรับรองยอดเงินฝากของธนาคาร ให้รับรองยอดเงินฝาก ณ วันที่ที่แสดงบัญชีฯ ซึ่งจะต้องกรอกให้ตรงกับในช่อง "ข้าพเจ้าขอแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของข้าพเจ้าที่มีอยู่ในวันที่..... ตามรายการดังต่อไปนี้" ซึ่งอยู่บรรทัดแรกของบัญชีทุกหน้า โดยให้เป็นวันที่เดียวกันทุกบัญชี และหากเป็นการใช้สำเนาภาพถ่ายสมุดคู่ฝาก ก็ให้นำสมุดคู่ฝากไปให้ธนาคารลงรายการให้เป็นปัจจุบัน ณ วันที่แสดงบัญชีฯ หากรายการเงินฝากไม่เคลื่อนไหว ก็ให้เขียนรับรองในสำเนาเอกสารสมุดคู่ฝากไว้ด้วยว่า "รายการบัญชี ไม่เคลื่อนไหว"
๙. รายการที่ดิน ให้ถ่ายเอกสารโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เช่น น.ส.๓ หรือ น.ส.๓ ก. เป็นต้น หรือหนังสือแจ้งการครอบครอง (ส.ค.๑) พร้อมทั้งรายการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมทุกหน้า

๑๐. รายการบ้านอาศัย ให้ส่งสำเนาทะเบียนบ้าน พร้อมทั้งระบุด้วยว่าปลูกสร้างอยู่บนเอกสารสิทธิ ที่ดินแปลงใด

๑๑. รายการทรัพย์สินอื่น ราคาตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป หมายความว่า ราคารวมกันของทรัพย์สินอื่นแต่ละชนิดรวมกัน หากรวมกันแล้วราคาเกินสองแสนบาทขึ้นไปก็ต้องแสดง และต้องถ่ายภาพของทรัพย์สินเหล่านั้นแล้วลงลายมือชื่อกำกับภาพจริงส่งประกอบไปด้วย

๑๒. รายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีที่ผ่านมาจะใช้ใบเสร็จรับเงินค่าภาษีหรือหนังสือรับรองการหักภาษี ณ ที่จ่ายไม่ได้ ต้องใช้สำเนาแบบแสดงภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภงด. ๙๐, ๙๑ หรืออื่น ๆ) ที่ยื่นต่อสำนักงานสรรพากรเขต อำเภอหรือกิ่งอำเภอ ถ้าไม่ได้เก็บสำเนาเอกสารดังกล่าวไว้ให้ขอสำเนา จากสำนักงานสรรพากรเขต อำเภอ หรือกิ่งอำเภอ นั้น ๆ

๑๓. กรณีซื้อที่ดิน บ้านอาศัย, สิ่งปลูกสร้างอื่น หรือยานพาหนะ ซึ่งเป็นการซื้อเงินผ่อนหรือเช่าซื้อ ให้กรอกรายการลงในช่องทรัพย์สินและกรอกรายการหนี้สินที่ค้างชำระจะต้องผ่อนต่อลงในช่องหนี้สินด้วย โดยระบุว่าได้ชำระเงิน ไปแล้วจำนวนเท่าใด และค้างชำระอีกจำนวนเท่าใด

๑๔. เบี้ยประกันชีวิต ไม่ต้องกรอกรายการ เว้นแต่เป็นการประกันชีวิตประเภทออมทรัพย์ ซึ่งหากครบกำหนดระยะเวลาประกันแล้ว ผู้เอาประกันได้รับเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยคืนด้วยนั้น ถือเป็นรายการทรัพย์สินและต้องแสดงรายการไว้

๑๕. รายการหนี้สินที่เป็นเงินเบิกเกินบัญชี ให้กรอกรายการที่เบิกเกินบัญชีไปจริงมิใช่ยอดเงินที่ขอเป็นวงเงินเบิกเกินบัญชีไว้กับธนาคาร และเงินกู้ก็ให้กรอกรายการหนี้ที่เหลืออยู่จริง ณ วันยื่นแบบ มิใช่ยอดเงินกู้ทั้งหมดที่ทำสัญญาไว้แต่เดิม

๑๖. กรณีการค้ำประกันเงินกู้ไม่ต้องกรอกรายการประเภทหนี้สิน เว้นแต่มีคำพิพากษาให้ผู้ค้ำประกันต้องร่วมรับผิดชอบใช้หนี้สินจำนวนนั้นด้วย

Legislative Institutional Repository of Thailand

คำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และการกรอกรายการ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

LIRT

สารบัญ

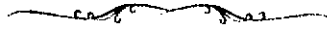
เอกสารชุดนี้ประกอบด้วย

๑. คำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและการกรอกรายการ
๒. แผ่นเอกสารสำหรับกรอกรายละเอียดเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

Legislative Institutional Repository of Thailand

คำอธิบายการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและการกรอกรายการ

๑. การแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินทั้งของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ
๒. ให้ยื่นบัญชีพร้อมสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. ๕๐, ๕๑ ฯลฯ) ของผู้ยื่นบัญชี คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (ถ้ามีเงินได้) ในรอบปีที่ผ่านมาด้วย
๓. ผู้ยื่นบัญชีต้องจัดทำบัญชีรายละเอียดของเอกสารประกอบที่ยื่นแนบมาด้วย
๔. กรณีไม่มีคู่สมรสและ/หรือ บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้ขีดเส้นทแยงในช่องกรอกรายการทรัพย์สิน และลงลายมือชื่อกำกับในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินเท่านั้นด้วย
๕. ทรัพย์สินรายการที่ ๑ ถึง ๕ ให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองของผู้ยื่นบัญชี คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่มีอยู่ภายในและภายนอกราชอาณาจักรหรือที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือบุคคลอื่นถือสิทธิแทนด้วย ความหมายและตัวอย่างของทรัพย์สินและหลักฐานที่ต้องแนบ ปรากฏในคำอธิบายการกรอกรายการทรัพย์สิน
๖. กรณีทรัพย์สินรายการที่ ๑ (เงินสด) เกิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท ให้แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บเงินด้วย
๗. ที่ดินตามรายการที่ ๖ ในกรณีที่ผู้ยื่นไม่ทราบราคาที่ดินในปัจจุบันให้ผู้ยื่นแสดงราคาประเมินที่ดินของทางราชการ
๘. สิทธิตามรายการที่ ๘ ให้หมายถึงสิทธิอื่น ๆ ที่มีค่าตอบแทนเป็นเงินด้วย ความหมายและตัวอย่างของสิทธิและหลักฐานที่ต้องแนบ ปรากฏในคำอธิบายการกรอกรายการทรัพย์สิน
๙. ทรัพย์สินอื่น ๆ ตามรายการที่ ๙ ได้แก่ ทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากทรัพย์สินรายการที่ ๑ ถึง ๘ อาทิ ทองคำ อัญมณี ings้าง โบราณวัตถุ พระเครื่อง นาฬิกา สัตว์เลี้ยง ปศุสัตว์
๑๐. ในกรณีที่ผู้ยื่นบัญชีเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิร่วมในทรัพย์สินรายการใด เช่น ในฐานะเจ้าของร่วม ให้กรอกราคามูลค่าหรือจำนวนเงินของทรัพย์สินเฉพาะในส่วนของตน พร้อมทั้งฐานะของผู้ยื่นบัญชี
๑๑. ถ้ารายการข้อใดมีช่องว่างไม่เพียงพอแก่การกรอกรายการ ให้ทำรายการเพิ่มเติมแนบท้ายบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน พร้อมทั้งหมายเหตุไว้ในตอนท้ายของข้อใด ๆ ว่ามีรายการเพิ่มเติมแนบท้ายด้วย
๑๒. หนี้สินตามรายการที่ ๑ ถึง ๔ หมายถึง หนี้สินของผู้ยื่นบัญชี คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะทั้งที่เป็นหนี้ภายในและนอกราชอาณาจักร ความหมายและตัวอย่างของหนี้สิน และหลักฐานที่ต้องแนบ ปรากฏในคำอธิบายการกรอกรายการหนี้สิน
๑๓. ผู้ยื่นบัญชีต้องลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และสำเนาหลักฐานที่ยื่นทุกหน้าด้วย
๑๔. ช่องหมายเหตุ ให้อธิบายขยายข้อความรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่แสดง เช่น นาย ก. ถือกรรมสิทธิ์แทน หรือรายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบหมายเลข (๑) (๒) หรือ (๓) เป็นต้น

คำอธิบายการกรอกรายการทรัพย์สิน

การที่	ประเภททรัพย์สิน	ตัวอย่าง	หลักฐานที่ต้องแนบ
๑	เงินฝากในธนาคารพาณิชย์	บัญชีเงินฝากทุกประเภท	หนังสือรับรองยอดเงินฝากของธนาคาร หรือสำเนาหรือภาพถ่ายเอกสารเงินฝาก บัญชีเงินฝาก หรือบัญชีเงินฝากรวม
๒	เงินฝากในสถาบันการเงินอื่น	เงินฝากกับบริษัทเงินทุนและบริษัท เงินทุนและหลักทรัพย์ เงินฝากกับบริษัท เครดิตฟองซิเอร์	หนังสือรับรองยอดเงินฝากของสถาบัน การเงิน หรือสำเนาหรือภาพถ่ายเอกสาร เงินฝากหรือตัวเงิน
๓	เงินลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาล และที่รัฐบาลค้ำประกัน	พันธบัตรรัฐบาล พันธบัตรธนาคาร อาคารสงเคราะห์ พันธบัตรรองการค้า โทรศัพท์แห่งประเทศไทย	สำเนาหรือภาพถ่ายของพันธบัตรหรือ หลักทรัพย์
๔	เงินลงทุนในหลักทรัพย์ จดทะเบียนและรับอนุญาต	หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นกู้ อื่นๆของบริษัทจดทะเบียน และรับอนุญาต ที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	หนังสือรับรองของบริษัทหลักทรัพย์หรือ หนังสือรับรองของนายทะเบียนหลักทรัพย์ หรือบริษัทที่รับฝากหลักทรัพย์ หรือสำเนา หรือภาพถ่ายของใบหุ้นหลักทรัพย์
๕	หลักทรัพย์และเงินลงทุนอื่น	หุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ และหุ้นกู้ของ บริษัทนอกตลาดหลักทรัพย์ เงินลงทุน ในกิจการห้างหุ้นส่วน	หนังสือรับรองของบริษัท หรือหนังสือ รับรองของกรมทะเบียนการค้าหรือสำเนา หรือภาพถ่ายของใบหุ้นหลักทรัพย์
๖	เงินให้กู้ยืม	เงินให้กู้ยืมแก่บุคคล ห้างหุ้นส่วน และ บริษัทจำกัด	สำเนาหรือภาพถ่ายสัญญากู้หรือ หลักฐานอื่นๆ ที่แสดงการเป็นเจ้าของ หากไม่มีสัญญากู้หรือหลักฐานอื่น ให้ ระบุชื่อ-ชื่อสกุล และที่อยู่ของลูกหนี้
๗	ที่ดิน		สำเนาหรือภาพถ่ายโฉนด หนังสือรับรอง การทำประโยชน์ หนังสือแสดงสิทธิ ครอบครอง หรือเอกสารการจดทะเบียน สิทธิและนิติกรรม เช่น สัญญาซื้อขาย, ให้, สัญญาจำนอง เป็นต้น และให้ระบุ ลักษณะของการใช้ประโยชน์ในที่ดินด้วย เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน หรือให้เช่า เป็นต้น

คำอธิบายการกรอกรายการทรัพย์สิน(ต่อ)

การที่	ประเภททรัพย์สิน	ตัวอย่าง	หลักฐานที่ต้องแนบ
	บ้านอาศัย	บ้านที่ให้อาศัยอยู่ (ราคาโดยประมาณ)	สำเนาหรือภาพถ่ายโฉนดหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หนังสือแสดงสิทธิครอบครองที่บ้านอาศัยนั้นตั้งอยู่ หรือเอกสารการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม เช่น สัญญาซื้อขาย, ให้, สัญญาจำนอง เป็นต้น พร้อมทั้งสำเนาทะเบียนบ้าน
	สิ่งปลูกสร้างอื่น	บ้านอาศัย ห้องแถว อาคารชุดหรือห้องชุด และอื่น ๆ	(ราคาโดยประมาณ) สำเนาหรือภาพถ่ายสำเนาทะเบียนบ้าน หนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ห้องชุด พร้อมทั้งระบุด้วยว่า สิ่งปลูกสร้างดังกล่าว ปลูกสร้างบนที่ดินแปลงใด
	ยานพาหนะ	รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถบรรทุก เรือยนต์ เครื่องบิน	สำเนาหรือภาพถ่ายทะเบียนหรือคู่มือการจดทะเบียน หรือสัญญาเช่าซื้อ (กรณียังไม่โอนกรรมสิทธิ์)
	สิทธิและสัมปทาน	คำลิขสิทธิ์ สิทธิในสัมปทาน และ สิทธิประโยชน์อื่น	สำเนาหรือภาพถ่ายเอกสารแสดงสิทธิ
	ทรัพย์สินอื่น	ทองคำ อัญมณี งาม้าง โบราณวัตถุ พระเครื่อง นาฬิกา สัตว์เลี้ยง ปศุสัตว์ เป็นต้น	รูปถ่ายตัวจริง พร้อมบัญชีรายการทรัพย์สินแต่ละชนิด

Legislative Institutional Repository of Thailand

คำอธิบายการกรอกรายการหนี้สิน

รายการที่	ประเภทหนี้สิน	ตัวอย่าง	หลักฐานที่ต้องแนบ
๑.	เงินเบิกเกินบัญชี	เงินเบิกเกินบัญชีกับธนาคารพาณิชย์	หนังสือรับรองยอดเงินกู้ค้างชำระ ของธนาคารและสำเนาหรือ ภาพถ่ายสัญญา
๒.	เงินกู้จากธนาคารและสถาบัน การเงินอื่น	เงินกู้จากธนาคาร บริษัทเงินทุน และบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ เงินกู้จากบริษัทประกันภัย เงินกู้จากบริษัทเครดิตฟองซิเอร์	หนังสือรับรองยอดเงินกู้คงเหลือ ของธนาคารหรือสถาบันการเงิน หรือใบเสร็จรับเงินผ่อนชำระที่แสดง ยอดหนี้คงเหลือ
๓.	หนี้สินที่มีหลักฐานเป็นหนังสือ	เงินกู้หรือหนี้สินจากบุคคล หรือ กิจการที่ไม่ใช่สถาบันการเงินข้างต้น ที่ทำเป็นหนังสือ	สำเนาหรือภาพถ่ายสัญญา หรือ หลักฐานอื่นที่แสดงการเป็นลูกหนี้
๔.	หนี้สินอื่น	หนี้สินที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ	ระบุชื่อ-ชื่อสกุล ที่อยู่ของเจ้าหนี้ และมูลหนี้

Legislative Institutional Repository of Thailand

บัญชีรายละเอียดของเอกสารประกอบ

ฉบับที่	รายการ	จำนวนแผ่น	หมายเหตุ

บัญชีรายละเอียดของเอกสารประกอบ

ลำดับที่	รายการ	จำนวนแผ่น	หมายเหตุ

ลับ

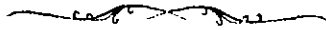

บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ลับ

บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

: ชื่อและชื่อสกุล: _____
 วัน เดือน ปีเกิด _____ อายุ _____ ปี
 สถานภาพ โสด สมรส หย่า หม้าย
 ตำแหน่ง _____ สังกัด _____
 หมายเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร _____
 อาชีพอื่น _____
 วัน เดือน ปี ที่ได้รับแต่งตั้ง _____
 วัน เดือน ปี ที่พ้นจากตำแหน่ง _____
 วัน เดือน ปี ที่พ้นจากตำแหน่งครบ ๑ ปี _____

ฉบับ : เลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ต.รอก/ชอย _____ ถนน _____
 ตำบล/แขวง _____ อำเภอ/เขต _____
 จังหวัด _____ รหัสไปรษณีย์ _____
 โทรศัพท์ที่บ้าน _____ โทรศัพท์ที่ทำงาน/ติดต่อได้สะดวก _____

: ชื่อและชื่อสกุล _____ มีชีวิตอยู่ อายุ _____ ปี ตาย
 ที่อยู่ _____
 อาชีพ _____

: ชื่อและชื่อสกุล _____ มีชีวิตอยู่ อายุ _____ ปี ตาย
 ที่อยู่ _____
 อาชีพ _____

ชื่อและชื่อสกุล _____ มีชีวิตอยู่ อายุ _____ ปี ตาย
 หมายเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร _____
 อาชีพ _____ ตำแหน่ง _____
 สถานที่ทำงาน _____
 ที่อยู่ _____
 บิดาชื่อ _____ มารดาชื่อ _____

ลงชื่อ _____ ผู้ยื่น
 ลงชื่อ _____ ประธาน/กรรมการ

ข้าขอแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของข้าพเจ้าที่มีอยู่ในวันที่..... ตามรายการดังต่อไปนี้

ทรัพย์สิน	จำนวนเงิน/มูลค่า (ราคาประมาณ) (บาท)	จำนวนเงิน/มูลค่า ขณะได้มา (บาท)	หมายเหตุ
เงินสด (เฉพาะกรณีมีเงินสดเกินสองแสนบาท)			
เงินฝาก			
๒.๑ ในธนาคารพาณิชย์.....บัญชี			
๒.๒ ในสถาบันการเงินอื่น.....แห่ง			
เงินลงทุน			
๓.๑ หลักทรัพย์รัฐบาลและที่รัฐบาลค้ำประกัน			
๓.๒ หลักทรัพย์จดทะเบียนและรับอนุญาต			
๓.๓ หลักทรัพย์และเงินลงทุนอื่น			
เงินให้กู้ยืม			
ที่ดิน.....แปลง			
โรงเรียนและสิ่งปลูกสร้าง			
๖.๑ บ้านอาศัย.....หลัง			
๖.๒ สิ่งปลูกสร้างอื่น.....หลัง/หน่วย			
ยานพาหนะ.....คัน.....ลำ			
สิทธิและสัมปทาน			
ทรัพย์สินอื่น (ราคาตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป)			
รวมทรัพย์สิน			

หนี้สิน	จำนวนเงิน (บาท)	หมายเหตุ
เงินเบิกเกินบัญชี		
เงินกู้จากธนาคารและสถาบันการเงินอื่น		
หนี้สินที่มีหลักฐานเป็นหนังสือ		
หนี้สินอื่น		
รวมหนี้สิน		

ข้าพเจ้ามีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน/
หนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน ..... บาท

ลงชื่อ

ลงชื่อ

ผู้ยื่น

ประธาน/กรรมการ

รับรอง

ข้าพเจ้าขอรับรองว่ารายการทรัพย์สินและที่ดินที่แสดงไว้ข้างต้นนี้ถูกต้องและตรงตามความจริง
ทุกประการ

ลงชื่อ ..... ผู้ยื่น

(.....)

วัน เดือน ปี ที่ยื่น .....

ลงชื่อ ..... ประธาน/กรรมการ

Legislative Institutional Repository of Thailand

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ - สกุล นางสาววัลลภา บันทัดภักดิ์

วันเกิด วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๙๓

จบการศึกษา ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประสบการณ์

- ปี ๒๕๒๓ เจ้าหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการก่อสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ปี ๒๕๒๔ เจ้าหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
- ปี ๒๕๔๕ กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการคัดเลือกผู้ขอรับทุนการศึกษา
ของมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี แก่บุตรข้าราชการและลูกจ้าง
- ปี ๒๕๔๖ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการจัดทำแผนรองรับการ
ให้บริการแก่สมาชิกรัฐสภา บุคคลในวงงานสภา และประชาชนและ
จัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ ตลอดจนการดำเนินการแก้ไขปัญหา
ต่าง ๆ เนื่องจากการย้ายหน่วยงานออกไปอยู่ภายนอกรัฐสภา
- ปี ๒๕๔๗ อนุกรรมการและเลขานุการคณะอนุกรรมการปลูกป่าถาวร
เฉลิมพระเกียรติ
- ปี ๒๕๔๗ รองประธานคณะทำงานด้านพิธีการ (ของคณะอนุกรรมการและปลูกป่า
ถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ)
- ปี ๒๕๔๗ ประธานคณะทำงานจัดทำแผนปฏิบัติการ และแผนการใช้จ่าย
งบประมาณประจำปีของสำนักบริหารงานกลาง
- ปี ๒๕๔๗ คณะทำงานวางระบบ สรรหา พัฒนา และจัดการทรัพยากร
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของสำนักบริหารงานกลาง
- ปี ๒๕๔๗ กรรมการจัดหารายได้เข้ากองทุนสวัสดิการสำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง

ผู้อำนวยการกลุ่มงานกิจการทั่วไป สำนักบริหารงานกลาง สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
อาคารทีปโกวิทเวอร์ชัน ชั้น ๑๖ ถนนพระราม ๖ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

Legislative Institutional Repository of Thailand